

Przyrodnicze rymowanie – otaczającego świata poznawanie
Rośliny wczesnowiosenne wielkopolskich parków krajobrazowych

Wydano na zlecenie:

Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego

Ul. Piekary 17

61-823 Poznań

Tel. (61) 65-54-650

www.zpkww.pl

Publikacja przygotowana przez zespół w składzie: Alicja Biłoszewska, Kamil Kwiatkowski, Natalia Marciniak-Musiał,

Eliza Mikołajewska-Maruszyńska

Zdjęcia: Artur Golis, Natalia Hałas, Kamil Kwiatkowski, baza przyrodnicza iNaturalist.

Autor rysunku na okładce: Karolina Smydra

Materiały opracowane przez pracowników ZPKWW na podstawie materiałów własnych i artykułów naukowych.

Opracowanie i druk: GAMMA Aleksander Urbański

Poznań 2025

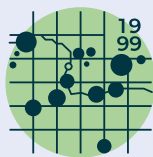
ISBN: 978-83-966338-9-7

WIELKOPOLSKA

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Zespół Parków
Krajobrazowych

Województwa Wielkopolskiego

Wstęp

Zanim drzewa pokryją się bujnymi liśćmi, a zarośla staną się nieprzeniknioną gęstwiną, w lasach pojawiają się pierwsze, odważne zwiastuny nowej pory roku – rośliny wczesnowiosenne. To prawdziwi „leśni sprinterzy”, którzy rozpoczynają wyścig o słońce, gdy tylko ustąpią największe mrozy. Zjawisko to, określane przez przyrodników jako aspekt wiosenny, opisuje szybkie zmiany zachodzące w przyrodzie po zimie. Najbardziej widoczne są one w lasach liściastych, zwłaszcza tych rosnących na żyznych i wilgotnych glebach. Wiosną ich dno momentalnie pokrywa się wielobarwnym kobiercem roślin, co stanowi jeden z najbardziej niesamowitych i dynamicznych sezonów leśnego świata. Choć gatunków jest niewiele, łatwo je zauważyć, ponieważ ich kolorowe kwiaty mocno kontrastują z tłem opadłych liści.

Większość kwitnących tak wcześnie roślin to tzw. geofity. Ich nazwa, pochodząca z greckiego *geo* (ziemia) i *phyton* (roślina), idealnie oddaje ich naturę. To byliny, których pąki spędzają niekorzystny dla wzrostu okres w organach podziemnych (cebulkach, bulwach lub kłączach) schowanych w glebie. Dlaczego niektóre gatunki wyrastają i kwitną o tej porze, skoro warunki są trudne i nieprzewidywalne, a owadów zapylających jest niewiele? Odpowiedź jest prosta: chodzi o dostęp do słońca. Jest ono dla nich kluczowe, ponieważ już za chwilę, gdy drzewa w pełni rozwiną liście i stworzą gęsty baldachim, jego promienie przestaną docierać do dna lasu.

Cały rozwój geofitów koncentruje się wyłącznie na wiośnie. To sprytna i zarazem szalona taktyka, bo mają bardzo mało czasu. Muszą zatem jak najszybciej zakwitnąć, wydać nasiona, a przy okazji wykorzystać słońce, by zmagazynować energię w podziemnych cebulkach czy bulwach. Te zapasy umożliwią im przetrwanie pod ziemią aż do następnego roku, ponieważ już latem

ich liście usychają. Całe ich nadziemne życie musi zmieścić się w tym krótkim okresie, zanim las pogrąży się w cieniu. Niektóre rośliny wczesnowiosenne obrały inną taktykę – przystosowały się do życia w zacieleniu. Ich liście są często ciemnozielone, gdyż zawierają dużo zielonego barwnika – chlorofilu. To pozwala im wykorzystać nawet nieliczne promienie słońca sięgające dna lasu. Rosną powoli, wykorzystując niewielką ilość światła docierającą przez korony drzew. Gromadzą zapasy przez cały ten czas, aż do jesieni, kiedy ich części nadziemne obumierają. Wyjątek stanowią niektóre gatunki, takie jak przylaszczka czy kopytnik, których liście są zimozielone.

Wiosenny dywan w lasach tworzy cała plejada fascynujących gatunków. Na spacerze warto wypatrywać fioletowych kokoryczy, żółtych złoci czy tworzących rozległe dywany białych zawilców gajowych. Przy odrobinie szczęścia zobaczymy także wyjątkowe, różowe kwiaty łuskiewnika. Na obrzeżach lasów natkniemy się z kolei na kwitnący na żółto – niczym małe słońca – podbiał pospolity.

Wielkopolskie parki krajobrazowe stanowią ostoję dla tych unikalnych gatunków. W wielu z nich wilgotne i żyzne lasy liściaste sprzyjają rozwojowi geofitów. Najbardziej widowiskowy aspekt wiosenny można podziwiać w Parku Krajobrazowym Promno, choć przedstawiciele tych roślin znajdziemy niemal w każdym z parków. Wystarczy tylko na chwilę przystanąć i spojrzeć pod nogi, by dostrzec ten piękny, choć krótkotrwały spektakl kwitnienia. W tej edycji „Przyrodniczego Rymowania” zapraszamy Was do bliższego poznania tych wyjątkowych leśnych sprinterów. Mamy nadzieję, że lektura zainspiruje Was do przyrodniczych poszukiwań!

Rośliny wczesnowiosenne występujące w Wielkopolskich Parkach Krajobrazowych

Czworolist pospolity

Jasnota gajowiec

Groszek wiosenny

Gwiazdnica wielkokwiatowa

Knieć błotna

Kokorycz pusta

Kopytnik pospolity

Lepięznik różowy

Łuskiewnik różowy

Miodunka ćma

Rośliny wczesnowiosenne występujące w Wielkopolskich Parkach Krajobrazowych

Pierwiosnek lekarski

Pizmaczek wiosenny

Podbiał pospolity

Przyłaszczka pospolita

Sasanka łąkowa

Szczawik zajęczy

Śledziennica skrzętolistna

Wilczomlec sosnka

Zawilec gajowy

Złoc żółta

Przylaszczka pospolita

„Przylaszczka pospolita”

W lasach Wielkopolski gdzie cisza i cień
Pojawia się kwiatek jak z baśniowych scen.

Przylaszczka pospolita - bylina dość mała
od marca do kwietnia w lesie spotykana.

Jej listki trójkątne, wątrobę przypominają,
ciemnozielone z wierzchu pod spodem z fioletem współgrają.

Kwiatek ma drobny, sześciopłatkowy,
w kolorze nieba lub fioletowy,

biały też jak śnieg, rzadziej różowy,
przyciąga owady jego zapach bajkowy.

Nie tylko dla oka, duszy i ciała
od dawna nad ziołami królową się stała.

Słowianie wierzyli, że chroni od złego,
chorób, uroków i ducha straszego.

Panny o świcie kwiaty zbierały,
by szczęście w miłości im zapewniały.

Dziś wiemy, że zawiera substancje łagodzące,
lecz także złośliwe i bardzo drażniące.

Nie zbieraj jej, proszę, pod ścisłą ochroną,
niech w lesie rozkwita - wiosenną koroną!

Bartosz Jujka

Szkoła Podstawowa w Starej Obrze

gm. Koźmin Wlkp.

Przylaszczka pospolita (*Hepatica nobilis*)

Przylaszczka to jedna z pierwszych roślin, która obwieszcza nadejście wiosny w lesie. Ma bardzo charakterystyczne, ciemnozielone i lśniące liście podzielone na trzy części, które kształtem przypominają wątrobę. Utrzymują się one na roślinie przez całą zimę, a nowe wyrastają wiosną po przekwitnięciu kwiatów. Rośnie w żyznych lasach liściastych. Kwiaty przylaszczki są najczęściej fioletowoniebieskie, ale czasem bywają różowe lub białe. Jej nasiona mają tłuszczowy wyrostek, który jest bardzo lubiany przez mrówki. Dzięki niemu owady te roznoszą nasiona w nowe zakątki lasu. Zapamiętaj: cała roślina jest trująca!

Nina Romaniszyn

Szkoła Podstawowa w Sokółkach
gm. Kazimierz Biskupi

Podbiał pospolity

„Podbiał pospolity”

Cóż to za roślina
na łące słońce przypomina?
To podbiał pospolity
na lekarstwo znakomity.

Jego żółte, drobne kwiatki
ochoczo wpadają do mojej siatki.
Bo choć podbiał to kwiat mały
na odwary doskonały.

Wiele w nim mocy,
bo jest rośliną leczniczą.
Kwitnie od marca do maja,
wśród pól rośnie dziko.

Podbiały zwiastują początek wiosny,
wywołując uśmiech radosny.
A gdy wywaru wypijesz choćby pół łyka,
nieżyt gardła i kaszel wnet znika.

Oliwier Raś

Szkoła Podstawowa w Starej Obrze
gm. Koźmin Wlkp.

Podbiał pospolity (*Tussilago farfara*)

Podbiał to jeden z rekordzistów wczesnej wiosny. Kwitnie już w lutym, gdy tylko stopnieje śnieg! Wyróżnia się tym, że żółte kwiaty, podobne do mniszka lekarskiego, pojawiają się na długo przed liśćmi. Dopiero później wyrastają duże, sercowate liście, które od spodu są biało omszone - stąd wzięła się nazwa podbiał. Rośnie pospolicie na zboczach, przydrożach i gliniastych nasypach. Jego kwiatostany otwierają się tylko w słoneczną pogodę, a w pochmurne dni lub wieczorem zamykają się i zwisają.

Kinga Frąckowiak

Szkoła Podstawowa w Buczu
gm. Przemęt

Gwiazdnica wielkokwiatowa

„Gwiazdnica legendarna”

Gwiazdnica to kwiat skromnej wielkości, barwiony nutą bieli i delikatności. I choć na podium sławy rzadko występuje, swoimi właściwościami mistrzom dorównuje.

Już nawet po nazwie łatwo jest wychwycić, że gwiazdorską aurą może nas zachwycić. Kwiat ten od wieków jest bowiem znany, jako uzdrowienie na cieleśne rany.

Gwiazdnica jest niezwykle leczniczą rośliną. Znajdziesz ją w lesie ze swoją rodziną. A oprócz tego, że skrywa dar medyczny, Jej wygląd jest niemniej niezmiernie i magiczny.

Ta pięciopłatkowa, symetryczna roślina, Swoim wyglądem gwiazdę przypomina, A każdy jej płatek przecięty w połowie, Kojarzy się z sercem niejednej osobie.

Dodatkowo wielu ludziom fakt ten umyka, Że gwiazdnica to bliska kuzynka goździka. Przyjaźni się z ziołami, Ekstraktami, herbatami, Które nasze babcie wynalazły przed wiekami.

Daria Żak

Szkoła Podstawowa w Kazimierzu Biskupim
gm. Kazimierz Biskupi

Gwiazdnica wielkokwiatowa (*Stellaria holostea*)

Gwiazdnica jest pospolitą rośliną, łatwą do rozpoznania dzięki białym kwiatom. Każdy z nich ma pięć płatków rozciętych do połowy, przez co wygląda jak dziesięciopłatkowa gwiazda. Stąd jej nazwa (*Stella* to po łacinie gwiazda). Ma bardzo kruchą, czterokanciastą łodygę i wąskie liście. Rośnie głównie w świetlistych lasach i na polanach. Jej kwiaty są wrażliwe na warunki pogodowe i zamykają się na noc oraz w czasie deszczu, dzięki czemu chronią pyłek. Kwitnące łany gwiazdniczy możesz zobaczyć od kwietnia do czerwca.

Ksawery Michalski

Szkoła Podstawowa w Borku Wlkp.
gm. Borek Wlkp.

Wilczomlec sosnka

„Wilczomlec sosnka”

Kwietniowym porankiem, gdy udasz się na łąkę,
zobaczyć możesz wilczomlec sosnkę.
Choć z drapieżnym zwierzem kojarzyć się może,
nie daj się na to nabrać, broń Boże!
Ów wilczomlec sosnka rośliną jest bowiem
i trochę ci teraz o nim opowiem.
Ma kwiaty drobnutki, żółte jak słońce,
łatwo go wypatrzysz - w zaroślach i na łące.
Choć niepozorny z wyglądu, groźny okazać się może,
kto zerwie jego kwiatusek, poparzyć się może.
Jak inne wilczomlecze trujący sok ma w sobie,
więc choć zachwyca, zaszkodzi z pewnością tobie.
Niech lepiej w trawie spokojnie rośnie,
i swą słoneczną barwą przypomina o wiośnie.
Bo to co kusi, nie zawsze jest miłe,
natura też miewa oblicze złośliwe.
W świecie przyrody, jak w bajce bywa,
coś, co jest piękne - czasem zło ukrywa.

Aleksandra Parzysz

Szkoła Podstawowa w Starej Obrze
gm. Koźmin Wlkp.

Lena Kanafa

Szkoła Podstawowa w Borku Wlkp.
gm. Borek Wlkp.

Wilczomlec sosnka (*Euphorbia cyparissias*)

Wilczomlec sosnka to bylina z rodziny wilczomleczowatych, która wyróżnia się wąskimi liśćmi, nadającymi jej wygląd miniaturowej sosenki. Kwitnie od kwietnia do lipca, tworząc gęste, parasolowate kwiatostany. Charakterystyczne są jej żółtozielone liście pod kwiatostanami, które z czasem czerwienieją. Rośnie na suchych, piaszczystych i słonecznych stanowiskach. Lepiej jej nie zrywać - cała roślina zawiera piekący i trujący sok mleczny - jest to mechanizm obronny przed zjedzeniem przez zwierzęta.

Jasnota gajowiec

„Jasnota gajowiec”

Jasnota gajowiec - nazwa tak malownicza, roślina to ozdobna, ale i lecznicza. Żółte kwiaty - stąd też żółtym gajowcem zwana, w Polsce często bywa spotykana. Łodygi jej z liśćmi sercowatymi, można je nazwać wyjątkowymi. Najlepiej czuje się w półcieniu, maj, czerwiec, lipiec służą jej kwitnieniu. Pięknie okrywa ozdobne rabaty, można z niej również robić herbaty. Także kąpiele w ziele pomagają osobom, które problemy z układem moczowym mają. Jasnota to roślina wieloletnia, z walorów jej często można korzystać: I estetycznych i leczniczych. Jasnota gajowiec to skarb przyrodniczy.

Agata Biernat

Szkoła Podstawowa w Borku Wilkp.
gm. Borek Wilkp.

Jasnota gajowiec (*Lamium galeobdolon*)

Jasnota gajowiec często tworzy gęste, zielone dywany w lesie. Wyróżnia się liśćmi, które często mają wyraźne, srebrzyste plamy. Żółte kwiaty, zebrane w okółki, pojawiają się od kwietnia do czerwca. Występuje w cienistych i żyznych lasach liściastych, głównie w buczynach i grądach – stąd polska nazwa „gajowiec”. Należy do tej samej rodziny co mięta - jasnotowatych. Jak u kuzynów, jej łodyga jest wyraźnie czterokanciasta, a roztarte liście specyficznie pachną.

Hubert Stochaj

Szkoła Podstawowa w Młynkowie
gm. Połajewo

Czworolist pospolity

„Czworolist pospolity”

W wilgotnych lasach, liściastych drzew cieni,
czworolist rośnie wśród mchu zieleni.
Na łądydze nagiej, prostej
cztery liście rozłożyste,
co wskazują niczym kompas
cztery strony świata wszystkie!
Niecóż wyżej, niecóż skromniej
kwiat się delikatny wznosi
wśród zielono-żółtych działek
słupkę o uwagę prosi.
Rośnie wolno i dostojnie,
wkrótce wyda swe owoce
na jagody kształt i kolor,
lecz to całkiem inne moce,
bo ma toksyn całkiem sporo!
Wiedza zielarzy jest więc nie bez znaczenia,
choć kiedyś służył do ludzi leczenia!
Tak się broni czworolist
przed zniszczeniem całkowitym,
bo on pięknej urody, choć zwany pospolitym.

Antonina Słupicka

Szkoła Podstawowa w Budziszławiu Kościelnym
gm. Kleczew

Julia Dukat

Szkoła Podstawowa w Młynkowie
gm. Połajewo

Czworolist pospolity (*Paris quadrifolia*)

Czworolist to rzadka roślina i prawdziwy leśny rekordzista długowieczności - może żyć nawet 200 lat! Rośnie w cienistych, wilgotnych lasach liściastych na żyznej ziemi. Jego nazwa i budowa są ze sobą ściśle powiązane: na łądydze, na tej samej wysokości, wyrastają zazwyczaj cztery szerokie liście. Latem na szczycie czworolistu pojawia się niepozorny, zielonkavo-żółty kwiat, z którego po zapyleniu powstaje kulista, czarna jagoda. Koniecznie zapamiętaj: cała roślina, łącznie z owocem, jest silnie trująca!

Knieć błotna

„Księżniczka”

Oto knieć błotna, złota, pełna czarów.
Jest jak słoneczko wśród błotnistych szuwarów.

Gdy swoje płatki w słońcu wygrzewa,
Cieszą się dzieci, słońce i drzewa.

Jej żółte kwiatki na zielonej nóżce
Przynoszą radość także kaczuszce.
Nie bez powodu kaczeńcem ją zważ,
Nadrzeczne brzegi to też kaczy dom.

Oznaką wiosny jest ten piękny kwiat.
Marzec, kwiecień czy też piękny maj,
Serduszkowe liście błyszczą w rosie skąpiane,
To znak, że poranek zawitał nad stawem.

Gdy ujrzysz knieć, nie zrywaj jej czasem.
Ukłoń się grzecznie i idź dalej lasem.

Uśmiechnij się, proszę, knieci złocista,
Bo przecież jesteś tak fantastyczna.

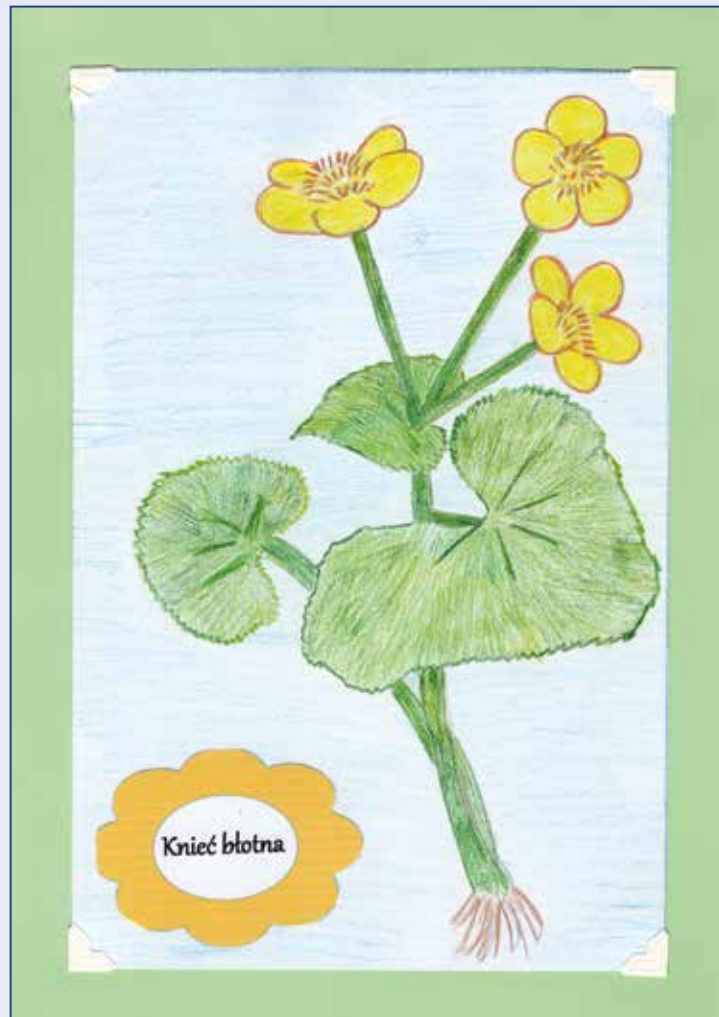
Dajesz nam radość wiosennych czarów,
Jesteś Księżniczką wśród błotnistych szuwarów.

Wiktoria Grynda

Szkoła Podstawowa w Natalii
gm. Władysławów

Knieć błotna (*Caltha palustris*)

Knieć błotna, popularnie zwana kaczeńcem, to jedna z pierwszych i najbardziej znanych roślin kwitnących na mokradłach i brzegach wód. Wczesną wiosną wyróżnia się lśniącymi, nerkowatymi liśćmi. W marcu i kwietniu na wzniesionej łodydze masowo pojawiają się charakterystyczne błyszczące i żółte kwiaty. Rośnie na wilgotnych łąkach, w olsach i na brzegach wolno płynących wód. Cała roślina zawiera substancje toksyczne. Jednak dawniej jej młode pąki marynowano, co neutralizowało toksyny i pozwalało używać ich jako namiastki kaparów.

Zofia Turbańska

Szkoła Podstawowa w Świerczewie
gm. Osieczna

Kopytnik pospolity

„Kopytnik pospolity”

W pobliskim lesie, w cieniu ukryty,
rośnie kopytnik pospolity.

To jest bylina zimozielona,
niska i w kępach rozłożona.

Ma piękne, skórzaste liście błyszczące,
kopyto końskie przypominające.

Wydziela zapach specyficzny,
jest on pieprzowy, aromatyczny.

Brązowe kwiaty z purpury rumieńcem,
skryte pod liści gęstym kobiercem.
Muchówka zapachem rośliny zwabiona,
kwiat kopytnika zapyla ona.

Mrówki do mrowisk nasiona niosą,
raz po raz zgubią i nie doniosą.
Tak przez nasionkę upuszczenia,
gatunek ten się rozprzestrzenia.

Kopytnik własności ma lecznicze,
dywany tworzy też malownicze.
Więc choć trujący, w ogrodach go macie.
Łatwo go teraz rozpoznacie!

Maria Pachciarz

Szkoła Podstawowa w Borku Wilkp.
gm. Borek Wilkp.

Kopytnik pospolity (*Asarum europaeum*)

Kopytnik to niska, zimozielona bylina tworząca luźne skupiska na dnie lasu. Rośnie w cienistych, żyznych lasach liściastych. Łatwo go rozpoznasz po lśniących liściach, które kształtem przypominają kopyta zwierząt. Ma niepozorne, brązowo-czerwone, dzwonkowate kwiaty ukryte tuż przy ziemi. Zarówno kwiat, jak i cała roślina wydzielają charakterystyczny, nieprzyjemny zapach. Przyciąga on muchówki żywiące się padliną. Owady wchodzą do kwiatów, przenosząc pyłek i w ten sposób je zapylają.

Maja Osses

Szkoła Podstawowa w Nekli
gm. Nekla

Łuskiewnik różowy

„Łuskiewnik różowy”

W lesie siedzi dziwak mały,
Bez liści i łodyg - taki cały!
Nie zna słońca, nie zna zieleni,
A mimo to, wiosną się mieni.

Nie je światła jak inne roślinki,
Woli soki z sąsiedniej choinki-
Pasożyt z niego, lecz nieszkodliwy,
Dla świata przyrody całkiem uczciwy!

Zamiast liści ma łuski w paski,
A kwiat różowy jak na wyspie piaski.
Chowa się w ściółce, śpi pół roku,
Wiosną wyskoczy z ciemnego mroku.

Rzadki to gość w leśnej przyrodzie,
Więc gdy go spotkasz, żyj z nim w zgodzie!
Objęty ochroną, cenny jak złoto,
Niech dalej rośnie powoli z ochotą!

Agata Frala

Szkoła Podstawowa w Benicach
gm. Krotoszyn

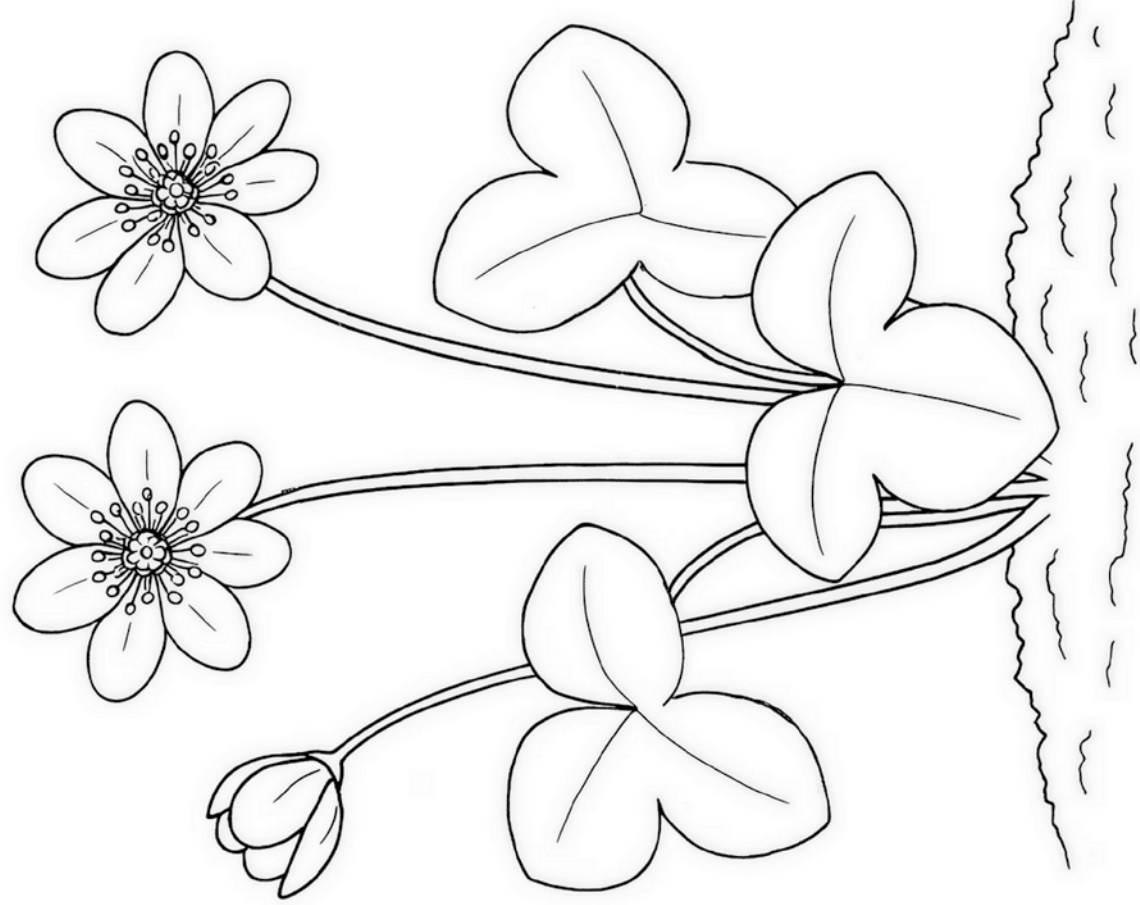
Łuskiewnik różowy (*Lathraea squamaria*)

Łuskiewnik to niezwykle gatunek, ponieważ jest rośliną-pasożytem. Najbardziej charakterystyczną jego cechą jest brak zielonego barwnika - chlorofilu. Nie wytwarza własnego pokarmu, lecz pobiera go z korzeni drzew liściastych (głównie leszczyny i olszy). Rośnie bardzo wolno - może minąć nawet 10 lat, zanim pierwszy raz zakwitnie. Zobaczysz go tylko wczesną wiosną, gdy na powierzchnię wychodzi różowoczerwony kwiatostan z dzwinkowatymi kwiatami. Jego nazwa pochodzi od łuskowatych, mięsistych liści.

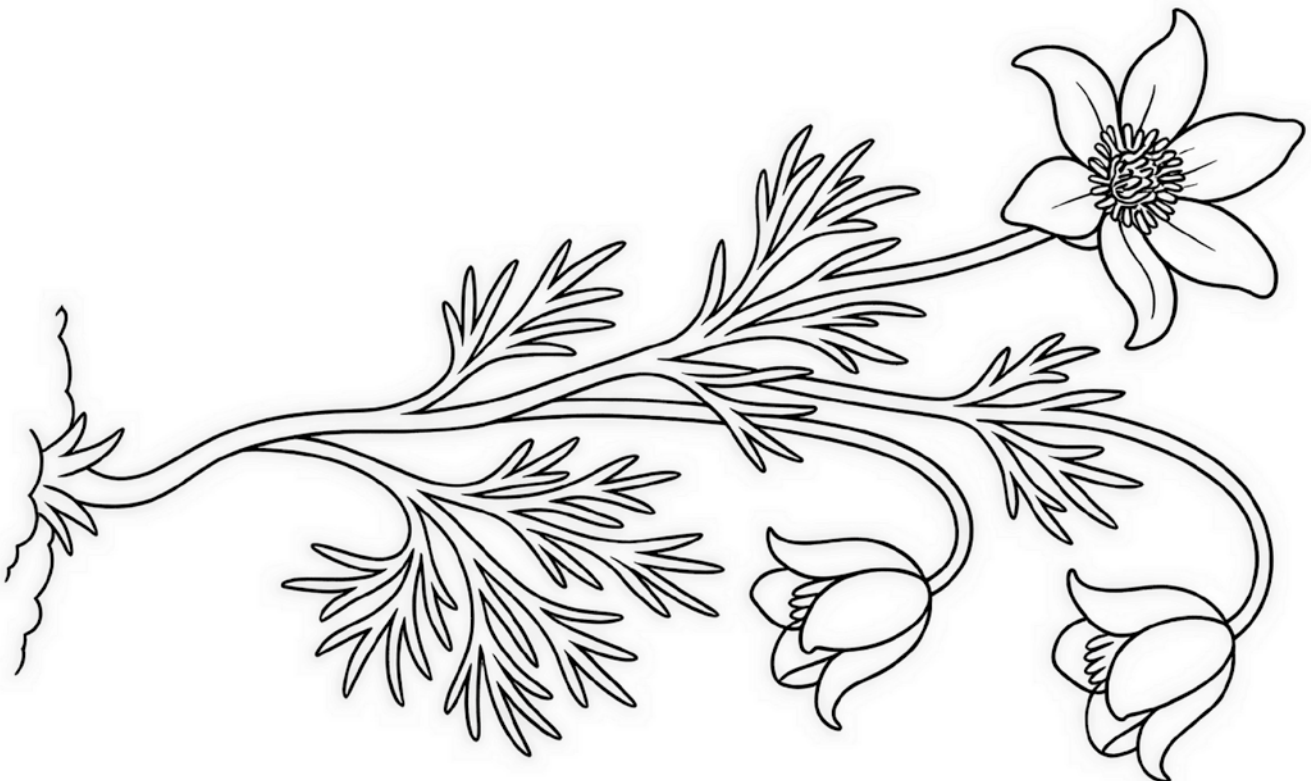

Julia Bączkiewicz

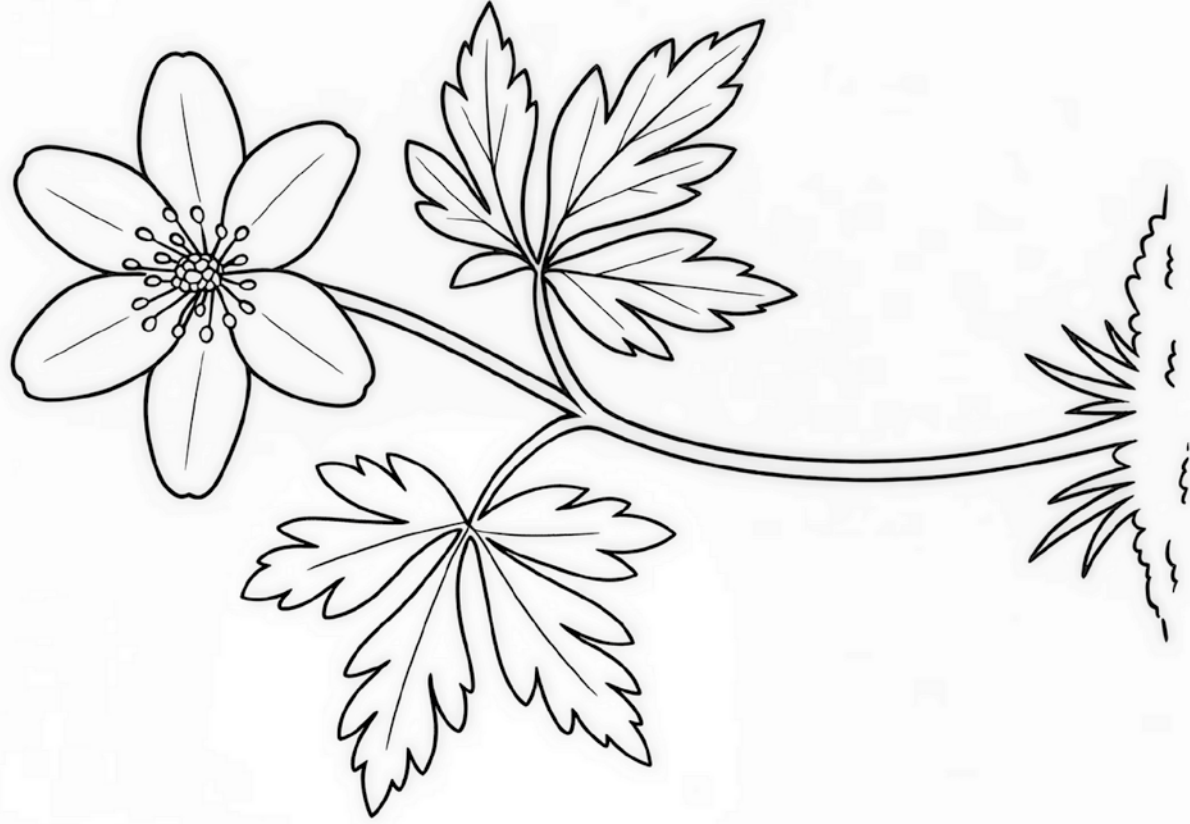
Szkoła Podstawowa nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Krotoszynie
gm. Krotoszyn

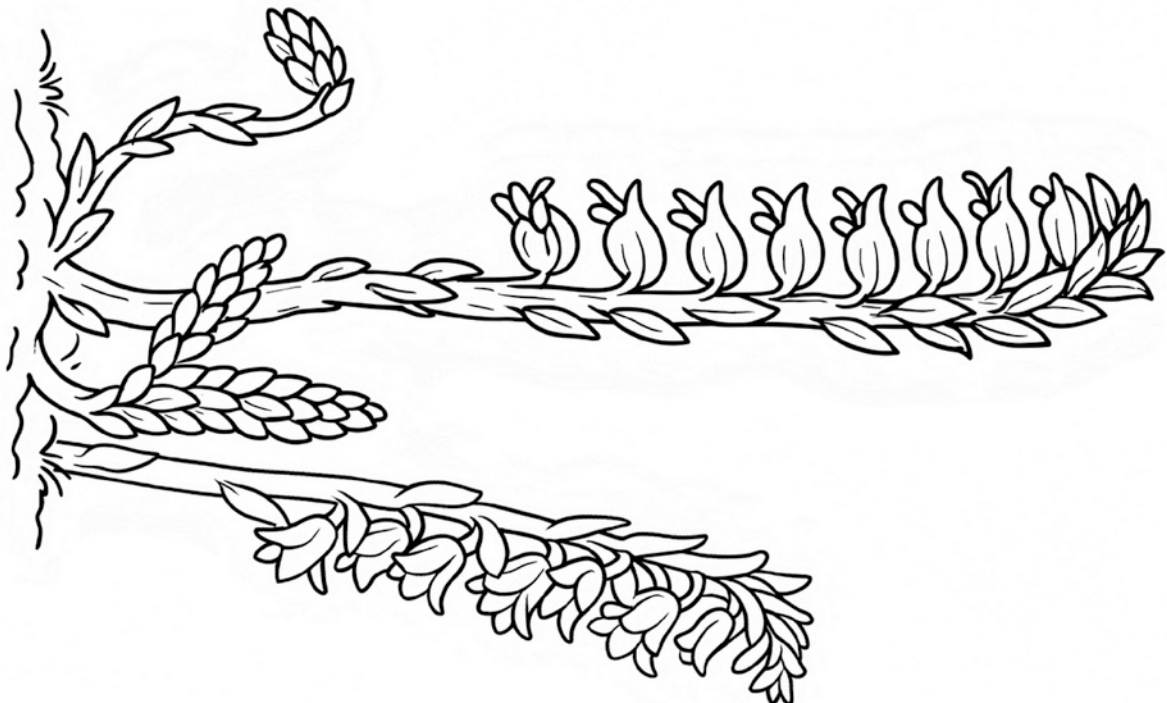
Przylaszczka pospolita

Sasanka takowa

Zawilec gajowy

Łuskiewnik różowy

Miodunka ćma

„Konkurs piękności roślin wczesnowiosennych”

Niech Państwo spojrzą oto i ona,
miodunka ćma, z dzikich ostępów przywieziona.

Siedliska lasów liściastych reprezentuje,
najchętniej nadrzeczne zarośla zamieszkuje.

Gdy wczesną wiosną słońce przygrzewa,
a liści jeszcze nie mają rosnące drzewa,
z kłącza wyrasta jej łodyga wzniesiona,
pojedynczo lub słabo rozgałęziona.

Proszę spojrzeć na liście, brak plam na nich to istotna sprawa,
dzięki czemu od miodunki plamistej odróżnić ją to już tylko zabawa.

A kwiaty, ach cudne ... w kwiatostan zebrane,
na krótkich silnie gruczołowato-owłosionych szypułkach wytwarzane.
O kolorze nieśmiało powiem, bo dam o wiek się nie pyta,
młoda różowo-czerwona, potem na czerwono-fioletowo rozkwita.

Czy chciałaby Pani coś o sobie powiedzieć?

Czego każdy z nas powinien o Pani się dowiedzieć?

Szanowni Państwo, od wieków przez zielarzy jestem znana,
w leczeniu chorób układu oddechowego najczęściej wykorzystywana.

Zachęcam, by każdy napar pił z mego zieleń,
szczególnie w obecnych czasach, gdy smog i pył Wasze płuca obkleja.

Dziękujemy miodunce, ważna była to rada,
lecz teraz już Państwa czeka narada.

Nieskromnie na komplet głosów dla niej liczę,
mam nadzieję, że zwycięska korona ozdobi jej oblicze,
by zawsze była w lesie dostrzegana
i ciągłym zachwytem obdarowywana.

By każdy wiedział jak piękna i ważna to roślina
i lasów będących jej domem, nigdy nie wycinał.

Patryk Teodorczyk, Szkoła Podstawowa w Starej Obrze, gm. Koźmin Wlkp.

Miodunka ćma (*Pulmonaria obscura*)

Roślina wyróżnia się dzwinkowatymi kwiatami, które z czasem zmieniają barwę z czerwono-różowej na niebieską. To ważna informacja dla zapylaczy: w niebieskich kwiatkach jest mniej nektaru lub nie ma go wcale. Prawie całą roślinę pokrywają szorstkie włoski. Rośnie w runie wilgotnych lasów liściastych. Polska nazwa „miodunka” nawiązuje do miodowego zapachu kwiatów. Łacińska nazwa pochodzi od słowa pulmos (płuca), bo od wieków była znana jako lek na choroby układu oddechowego.

Nikola Wojtkowska
Szkoła Podstawowa w Chynowej
gm. Przygodzice

Sasanka łąkowa

„Sasanka łąkowa”

Sasaneczko łąkowa czemuś na Polskiej Czerwonej Liście Roślin umieszczona?

Niebiesko - fioletowe kwiatuszki

Ku ziemi pochylasz, cicho tylko wzdychasz

Delikatne listeczki do nieba unosisz

I cicho dzwoniąc kwiatków swych dzwoneczkami

O ratunek dla swojego gatunku prosisz

Ja tym wierszykiem na dzwoneczków granie szybko odpowiem

I ludziom Twą prośbę przekażę

Kochani... tak, do Was wołam!

Niech sasanka łąkowa w krople rosy ubrana

Na słonecznych obrzeżach lasów i zarośli

Rośnie sobie nadal!

Lena Dymarczyk

Szkoła Podstawowa w Iwanowicach

gm. Szczytniki

Sasanka łąkowa (*Pulsatilla pratensis*)

Sasanka łąkowa to rzadka roślina objęta ścisłą ochroną gatunkową. Ma delikatne, pierzaste, silnie owłosione liście. Najbardziej charakterystyczne są jej dzwonekowate, ciemnofioletowe lub purpurowe kwiaty, które pojawiają się już w marcu. Rośnie na suchych i słonecznych łąkach, murawach napiaskowych oraz w świetlistych borach sosnowych. Jej kwiaty, a później owoce z długimi, pierzastymi „ogonkami” są bardzo dekoracyjne. Zapamiętaj, że cała roślina zawiera substancje toksyczne!

Eliza Bilińska

Szkoła Podstawowa nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Krotoszynie
gm. Krotoszyn

Śledziennica skrętolistna

„Śledziennica skrętolistna”

Słońce wznosi się coraz wyżej,
piękna wiosna lasy wita
a nad brzegiem rzeki Kamionki
żółto-zielona roślina zakwita.

Nerkowate, skrętolegle ułożone listki
małe kwiatki w baldachogrono zebrane,
tworzą piękne kobierce, przez motyle odwiedzane.

Co to za roślina?

Która wczesną wiosną budzi się do życia,
jest dla owadów źródłem pokarmu,
i daje im możliwość przeżycia.

Dawniej w medycynie szeroko stosowana,
dzisiaj została nieco zapomniana.
Niewielka to bylina, o dobrej jakości wód nas informuje,
w lasach łągowych Europy, Azji i Polski często występuje.

Przez ślimaki może być zapylana,
to sytuacja nieoczywista,
nazwa naukowa to *Chrysosplenium alternifolium*
w języku polskim brzmi - śledziennica skrętolistna.

Julia Racziewicz

Szkoła Podstawowa nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Krotoszynie
gm. Krotoszyn

Śledziennica skrętolistna (*Chrysosplenium alternifolium*)

Śledziennica to roślina typowa dla wilgotnych i cienistych miejsc. Charakteryzuje się dwoma rodzajami liści: skrętolegle ułożonymi na pędach oraz okrągłymi liśćmi u nasady. Jej niepozorne, żółtozielone kwiaty zebrane są w szczytowy kwiatostan. Co ciekawe, liście znajdujące się bezpośrednio pod nim są większe i bardziej żółte, przez co wydaje się większy i bardziej atrakcyjny. Rośnie masowo nad brzegami strumieni, na mokradłach i w wilgotnych lasach. W tradycyjnej medycynie ludowej była używana jako środek pomagający w leczeniu śledziny i wątroby, czemu zawdzięcza swoją nazwę.

Antonina Wieczorek
Szkoła Podstawowa w Młynkowie
gm. Połajewo

Złoc żółta

„Złoc żółta”

Na wiosennej łące, w lesie, czasem w zaroślach,
w cieniu traw, skromnie się chowa i rozlewa swój niezwykły blask,
zwiastunka ciepła i wiosny posłanka,
w słońcu błyszczy, w oczach poranka.
Złoc żółta z wdziękiem cichutko dojrzewa,
a jej intensywna barwa, aż serca rozgrzewa.
Żółta jak miód, jak słońca cud,
w jej ciepłym blasku ogrzewa się wschód.
Choć na wietrze jej łodyżka bywa dość giętka, to na szczycie
barwną główkę w kształcie gwiazdy ujrzycie.
Jej kwiaty z sześciu bądź siedmiu płatków
się składają i jak małe lilie wyglądają.
Zamykają się one podczas deszczu oraz w nocy,
by nie straciły swej mocy.
I choć jest to taki niepozorny kwiat,
to dzięki niemu piękniejszy jest świat!!!

Weronika Skibiszewska

Szkoła Podstawowa nr 9 z Oddziałami Integracyjnymi w Koninie
miasto Konin

Złoc żółta (*Gagea lutea*)

Złoc żółta to drobna roślina cebulowa, kuzynka tulipana. Ma jeden lub dwa wąskie liście. Nazwa pochodzi od jaskrawożółtych kwiatów, które pojawiają się w marcu. Rośnie głównie w runie wilgotnych lasów liściastych oraz w zaroślach. W dawnych czasach, gdy brakowało pożywienia po zimie, jej cebulki były przez ludzi wykopywane i jedzone po ugotowaniu. Latem cała część nadziemna rośliny zanika, a ona sama wchodzi w stan spoczynku w swojej podziemnej cebulce. Tam przetrwa aż do kolejnej wiosny, by znów zakwitnąć.

Daria Żak

Szkoła Podstawowa w Kazmierzu Biskupim
gm. Kazimierz Biskupi

Zawilec gajowy

„Zawilec”

Kiedy słońce na niebo wschodzi
Zawilec gajowy się rodzi
Gdy te wiosenne promyki na ziemię padają
Zawilce swoje białe kwiatki otwierają
Ich biel jaśniejsza niż poranne chmury
Swe niewielkie płatki wznoszą dziś do góry
Ich łodygi od ziemi wysoko wzniesione
Ku niebu są żwawo i radośnie zwrócone
Idąc leśnym szlakiem na ziemię spoglądam
I białych zawilców dywany oglądam
Leżę sobie czasem na tym dywanie białym
I zapominam wtedy o świecie całym
Jak dzień się kończy słońce w blasku purpurą jaśnieje
Te cudowne kwiaty dają nam na jutrzejszy dzień nowe nadzieje.

Anna Żak

Szkoła Podstawowa w Kazimierzu Biskupim
gm. Kazimierz Biskupi

Maria Pachciarz

Szkoła Podstawowa w Borku Wlkp.
gm. Borek Wlkp.

Zawilec gajowy (*Anemone nemorosa*)

Zawilec gajowy to jedna z najbardziej rozpoznawalnych roślin rosnących wczesną wiosną w lasach. Możesz go zobaczyć, jak tworzy białe dywany w lasach liściastych pod koniec marca i w kwietniu. Posiada delikatne, trójdzielnne liście oraz cienkie łodygi zakończone pojedynczym kwiatem. Kwiat ma zwykle 6-8 białych lub różowawych płatków. Jego kwiaty są niesamowite: potrafią zamknąć się i zwisać o zmroku lub w chłodne dni! To specjalny ruch, który chroni pyłek przed zimnem i wilgocią.

Piżmaczek wiosenny

„Cudowny piżmaczek”

W lesie, gdzie szumią wysokie drzewa,
gdzie czasem wiatr cicho liście rozwiewa,
na skraju ścieżki, wśród mchów i trawy,
zakwitł kwiatek - nie byle jaki, ciekawy.

Piżmaczek wiosenny - tak go nazwano,
kwiat, który wita porę zieloną.
Małe ma listki, płatki skromniutkie,
jakby nie chciał być zbyt okrutnie „słodziutki”.

Żółte oczko w środku się mieni,
jak słońce złapane w misce zieleni.
Nie rośnie w grupie, woli samotność,
ale gdy zakwitnie - budzi radość.

Zdarza się, że ludzie go mijają,
bo patrzą w telefon, wciąż się spieszą, gnają.
A on tam stoi, wśród liści i cieni,
i pachnie lekko - jak powiew wiosenny.

Kto jednak zwolni i spojrzysz nisko,
ten zobaczy cuda- i to całkiem blisko!
Bo piżmaczek, choć cichy i mały,
to znak, że świat wraca do życia cały.

Piotr Krawczyński

Szkoła Podstawowa nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Krotoszynie
gm. Krotoszyn

Piżmaczek wiosenny (*Adoxa moschatellina*)

Piżmaczek to niewielka i niepozorna roślina wczesnowiosenna, która jest jedynym przedstawicielem swojego rodzaju w Europie. Ma delikatne, powycinane liście i bardzo małe, zielonkawe kwiaty. Kwiaty są zebrane w kwiatostan przypominający sześcian lub kostkę do gry. Wyróżnia go delikatny, piżmowy zapach, zwłaszcza wyczuwalny podczas suszenia, stąd jego polska nazwa. Rośnie w cienistych, żyznych lasach. Owoce piżmacza są chętnie zjadane przez zwierzęta.

Agata Biernat

Szkoła Podstawowa w Borku Wlkp.
gm. Borek Wlkp.

Szczawik zajęczy

„Szczawik zajęczy”

W leśnym zakątku, gdzie cień się ukrywa,
szczawik zajęczy swą naturę odkrywa.
Liście sercowate, w smaku kwaskowate,
dodają potrawom nuty bogate.
Zajęczi go cenią, sarny też smakują,
a ludzie w kuchni chętnie go stosują.
W sałatkach i zupach znajdziesz jego ślady,
lecz używaj z umiarem, unikaj przesady.
Jego kwiaty białe, czasem też różowe,
wiosną wśród liści kwitną kolorowe.
Zielarze od dawna roślinę tę znają,
na gardło i płuca chętnie ją podają.
Pij napar często, lecz małymi porcjami,
gdy gorączka męczy długimi nocami.
Szczawik zajęczy - nie myl z koniczyną,
on i inne moce ma, moja droga dziewczyno.
Choć roślina ta jest mała i chicha,
to jak w okół natura piękna i dzika.
Gdy w lecie spotkasz szczawika zajęczego,
z uśmiechem wspomnij wierszyk nieznajomego.

Jerzy Łabędzki

Szkoła Podstawowa nr 7 w Lesznie
miasto Leszno

Szczawik zajęczy (*Oxalis acetosella*)

Szczawik zajęczy to niska, delikatna bylina o płożących kłęczach, tworząca gęste kobierce w cienistym runie leśnym. Jego trójlistkowe liście mają ciekawy mechanizm i stulają się na noc lub gdy pada deszcz. Ma drobne, białe kwiaty z delikatnymi, różowymi żyłkami. Kwitnie od kwietnia do maja w wilgotnych i cienistych lasach. Ze względu na zawartość kwasu szczawowego jego liście mają bardzo kwaśny, orzeźwiający smak. Możesz je bezpiecznie spróbować, ale tylko po umyciu i w niewielkich ilościach.

Bruno Mikołajczak

Szkoła Podstawowa w Starej Obrze
gm. Koźmin Wlkp.

Kokorycz pusta

„Kokorycz pusta”

W cieniu starego lasu,
tam gdzie mech miękki,
jak sen porasta korzenie drzew,
rośnie kokorycz pusta,
delikatna i cicha,
z cienką łodyżką,
pierzastymi liśćmi
i fioletowymi kwiatami,
w kształcie małych dzwoneczków,
które pochylają się,
jakby szeptały coś ziemi,
nie rzuca się w oczy,
nie pachnie mocno,
nie czeka na pszczoły,
tylko znika cicho,
zanim wiosna zdąży się rozwinąć,
jakby była tylko chwilą,
między snem a jawą.

Bartosz Ławniczak

Szkoła Podstawowa w Kazmierzu Biskupim
gm. Kazimierz Biskupi

Kokorycz pusta (*Corydalis cava*)

Kokorycz pusta to niewielka, ale rzucająca się w oczy roślina, typowa dla runa leśnego. Ma delikatne, sinozielone liście i barwne kwiaty, od fioletowo-różowych po białe. Kwitnie bardzo wcześnie, w marcu i kwietniu, zanim drzewa wypuszczą liście. Nazwa gatunkowa pochodzi od pustych przestrzeni w jej podziemnych bulwach. Po wytworzeniu nasion, liście kokoryczy szybko zamierają. Ma sprytny system rozsiewania: nasiona mają specjalne wyrostki (ciałka mrówcze), które są przysmakiem dla mrówek. Owady te roznoszą nasiona, pomagając roślinie dotrzeć w nowe miejsca.

Natalia Juszcak

Szkoła Podstawowa w Kazmierzu Biskupim
gm. Kazimierz Biskupi

Pierwiosnek lekarski

„Łąkowy lekarz - pierwiosnek lekarski”

Na skraju łąki, w cieniu drzew,
Gdzie wiosna kołysana ciszą, delikatny śpiew,
Kwitnie pierwiosnek - złoty jak miód,
Zwiastun nadziei, co budzi lud,
Liście przyziemnie - w rozetę złożone,
Owalne lekko pomarszczone,
Z rozetki liści wyrasta łodyga,
Prosta, bezlistna do góry się dźwiga,
Na niej kwiatostan w baldachu się wznosi,
Drobne kielichy w kolorze słońca unosi,
Kwiaty rurkowe i żółte w środku,
Nektar przyciąga pszczoły i trzmiele,
Które odwiedzają go niestrudzenie,
W ziołowych księgach zapisany,
Na kaszel, serce - niezrównany,
Naparem koi, oczyszcza krew,
Natura w nim położyła kres,
Pierwiosnek lekarski - skarbów przyrody stróż,
Lekarz z łąkowych, zielonych wzgórz.

Marta Wiśniewska

Szkoła Podstawowa w Budziszławiu Kościelnym
gm. Kleczew

Pierwiosnek lekarski (*Primula veris*)

Pierwiosnek to znany zwiastun wczesnej wiosny. Ma pomarszczone liście zebrane w przyziemną różyczkę, z której wyrasta długa łodyga z baldachem złocistożółtych kwiatów. Znajdziesz go na nasłonecznionych łąkach, w świetlistych zaroślach i na skrajach lasów. W dawnych czasach pierwiosnek był wykorzystywany jako roślina lecznicza, zwłaszcza jako naturalny środek pomagający na kaszel. Jest ważnym, wczesnowiosennym źródłem pyłku i nektaru dla budzących się pszczoł i innych owadów zapylających.

Adam Szukalski

Szkoła Podstawowa w Dąbrowce
gm. Dopiewo

Groszek wiosenny

„Wiosenny groszek z leśnej gęstwiny”

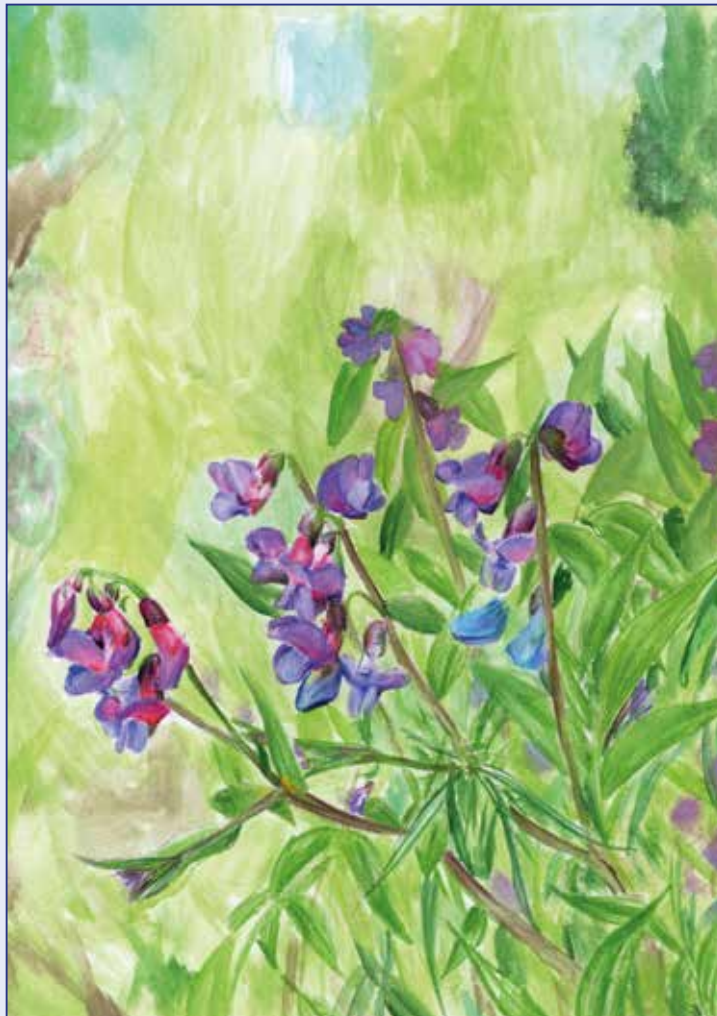
Wśród liści lasu, gdzie śpiewa ptak,
groszek wiosenny znalazł swój szlak.
Nie w ogródku, lecz w dzikiej kniei,
rośnie w kępkach - czasem w alei.
Z rodziny bobów - motylkowaty,
choć nie tak znany jak groszek z chaty.
Nie pachnie jak kuzyn ogrodowy,
lecz kwiat ma piękny - fiolet różowy.
Gdy mija wiosna i kwiat dojrzewa,
jego barwa w niebieską się zlewa.
Trzmiele go lubią, krążą wśród liści,
bo tylko one noszą mu zyski.
Owoc to strączek - płaski, podłużny,
z nasion wyskakuje - dźwięk jest dość głośny!
Łupina się skręca, pęka z hałasem,
rozsiewa nasionka z impetem - czasem.
Więc jeśli kiedyś pójdziesz w knieje,
gdzie zieleni pachnie, a ptak śpiewa nadzieje,
spójrz między liście, przy paproci cieniu -
groszek tam kwitnie w swym leśnym odcieniu.

Nikola Piskorz

Szkoła Podstawowa w Starkowie
gm. Przemęt

Groszek wiosenny (*Lathyrus vernus*)

Groszek wiosenny to roślina wieloletnia, kwitnąca w kwietniu i maju. Spotkasz ją w żyznych lasach liściastych i zaroślach. Wyróżnia się wzniesionymi pędami i liśćmi podzielonymi na parzyste listki. Zapylają go głównie trzmiele, ponieważ tylko one potrafią dotrzeć do nektaru. Groszek stosuje „sygnalizację świetlną”: jego kwiaty zmieniają kolor z purpurowo-czerwonego na niebieskofioletowy, co jest znakiem dla owadów, że kwiat jest już starszy i ma mniej nektaru. Jego nasiona dojrzewają w strąkach, które po pęknięciu rozsiewają się.

Karolina Smydra

Szkoła Podstawowa w Młynkowie
gm. Połajewo

Lepięźnik różowy

„Lepięźnik różowy”

Kiedy wreszcie marzec nastaje,
Z radością nad wodę się udaję.
Nad brzegiem potoku, w zaroślach półcieniu,
Szukam wytrwale rośliny w różowym odcieniu.
Łodygi czerwonej, prosto wzniesionej wypatruję
Lepięźnika różowego - tego zwiastuna wiosny poszukuję.
Kłacze jego duże i walcowato zbudowane,
Lecz również z nieprzyjemnego zapachu jest znane.
Lepięźnik różowy ogromne liście posiada
Ząbkowane brzegi ma blaszka sercowata.
Owce to niełupki - przez wiatr przenoszone,
W białoróżowy puch są wystrojone.
Lepięźnik różowy od wieków jest ceniony,
Dzięki niemu z kaszlu i migreny będziesz wyleczony.
Lecz pamiętaj - do apteki udaj się w chorobie,
By bezpieczne lekarstwo z lepieżnika móc kupić sobie!

Dawid Kuczyński

Szkoła Podstawowa w Borku Wilkp.
gm. Borek Wilkp.

Fot. iNaturalist

Lepięźnik różowy (*Petasites hybridus*)

Lepięźnik to jeden z najwcześniej kwitnących gatunków. Już w marcu pojawiają się okazałe, różowo-fioletowe kwiatostany, które mogą mieć nawet pół metra wysokości. Po przekwitnięciu z kłacza wyrastają bardzo duże liście, dochodzące nawet do 60 cm średnicy. Gatunek ten tworzy rozległe skupiska w wilgotnych miejscach – na brzegach rzek, rowów i w lasach łągowych. Ponieważ kwitnie tak wcześnie, jest niezwykle ważnym źródłem pierwszego pokarmu (pyłku i nektaru) dla budzących się trzmieli i pszczoł samotnic.

Poznaj z nami przyrodę Wielkopolski!

W tym celu zapraszamy do Ośrodków Edukacji Przyrodniczej

Zadaniem Ośrodków Edukacji Przyrodniczej w Łądzie i w Chalinie jest prowadzenie edukacji przyrodniczej, w szczególności dla dzieci i młodzieży. W obu placówkach organizowane są jednodniowe „zielone lekcje” oraz kilkudniowe pobyty w ramach „zielonych szkół”, podczas których uczestnicy dowiedzą się wielu ciekawostek ze świata przyrody. W ośrodkach mogą odbywać się także kursy, szkolenia, konferencje oraz pobyty wypoczynkowe dla grup zorganizowanych.

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Chalinie

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Chalinie położony jest w Sierakowskim Parku Krajobrazowym i działa już od 1997 roku. Ośrodek dysponuje bazą, w skład której wchodzi: odrestaurowany stary dwór i baza noclegowa z 42 miejscami, park przydworski z pomnikiem przyrody, 5 ha teren o charakterze dydaktyczno-rekreacyjnym oraz dwie kolekcje tradycyjnych odmian jabłoni. Na terenie Ośrodka mają swój początek wytyczone i opisane 3 ścieżki dydaktyczne oraz 6 tras Nordic Walking. Do dyspozycji gości przygotowano wigwam mogący pomieścić około 60 osób, plac zabaw dla najmłodszych oraz boiska do piłki nożnej i koszykówki.

Ośrodek znajduje się na terenie utworzonej w 2014 r. Ostoi Ciemnego Nieba Izdebno-Chalin, gdzie można wziąć udział w różnorodnych zajęciach z podstaw astronomii oraz uczestniczyć w cyklicznie organizowanych wydarzeniach edukacyjnych: np. „Tydzień Ciemnego Nieba”, „Noc Perseidów” i innych tj. „Warsztaty Jabłoniowe”, „oSowiwały Tydzień” ogłaszanych w mediach społecznościowych.

Uczniowie w ramach zajęć na „Zielonych Szkołach” mogą uczestniczyć w wycieczkach autokarowych po Pojezierzu Międzychodzko-Sierakowskim i do Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego, zajęciach edukacyjnych i manualnych.

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Łądzie

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Łądzie położony jest w Nadwarciańskim Parku Krajobrazowym; w zabytkowym, odrestaurowanym dworze szlacheckim pochodzącym z XIX w., wokół którego rozpościera się park z kilkoma pomnikami przyrody. Malowniczy krajobraz łąk, pastwisk oraz licznych starorzeczy, charakteryzujący się wysoką bioróżnorodnością (m.in. ptaków, płazów, roślin), stwarza dogodne warunki do prowadzenia w tym miejscu edukacji przyrodniczej. Zajęcia odbywają się w formie zielonych lekcji, podczas których uczestnicy poznają walory Nadwarciańskiego Parku Krajobrazowego, zwiedzają dioramę łąki trzęślicowej i starorzeczca, a podczas zajęć terenowych uczą się rozpoznawania gatunków fauny i flory.

Zielone szkoły to pobyty, w trakcie których odbywają się m.in. warsztaty mikroskopowe i wyjścia trenowe. Uczestnicy biorą udział w tematycznych zajęciach przyrodniczych, wycieczce autokarowej, a także w wielu warsztatach manualnych. Ośrodek oferuje wyprawy piesze ścieżkami edukacyjnymi o różnej długości np. „Po suchym i mokrym Łądzie” lub „W Krainie Rycyka”.

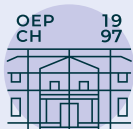
W Ośrodku organizowane są również wydarzenia tematyczne takie jak: Tydzień liczenia motyli w wielkopolskich parkach krajobrazowych, oSowiwały Tydzień, Dzień Ziemi i Wielki Dzień Pszczół.

OEP w Chalinie na terenie Sierakowskiego Parku Krajobrazowego

Ośrodki pozostają do dyspozycji gości przez cały rok. Informacje o pełnej ofercie można otrzymać pod następującymi adresami:

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Chalinie

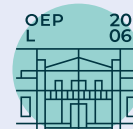

Chalin 1a
64-410 Sieraków
tel.: 61 295 22 72
e-mail: oep_chalin@zpkww.pl
www.chalin.zpkww.pl

OEP w Łądzie na terenie Nadwarciańskiego parku Krajobrazowego

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Łądzie

Łądek, ul. Cysterska 3
62-406 Łądek
tel.: 63 276 33 07
e-mail: oep_lad@zpkww.pl
www.lad.zpkww.pl

Publikacja skierowana jest do najmłodszych mieszkańców województwa wielkopolskiego i ma na celu przybliżenie im 20 wybranych gatunków roślin wczesnowiosennych występujących na terenie wielkopolskich parków krajobrazowych.

Aby forma i treść publikacji były przystępne dla dzieci i odzwierciedlały dziecięcy sposób postrzegania świata, przyjęto zasadę „dzieci - dzieciom”. Dlatego wierszyki i ilustracje zawarte w tej książeczce są dziełem uczniów klas IV-VII szkół podstawowych z terenu Wielkopolski, laureatów I miejsc XI edycji konkursu przyrodniczo-artystycznego pn.: „Przyrodnicze rymowanie – otaczającego świata poznawanie – rośliny wczesnowiosenne wielkopolskich parków krajobrazowych” zrealizowanego w 2025 r. przez Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego.

